

Соколюк С.Ю.

кандидат економічних наук, доцент,

Уманський національний університет садівництва

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК – ОСНОВА ГАРМОНІЗАЦІЇ АГРОПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено еколого-економічні фактори, умови, передумови і механізми реалізації гармонійного розвитку України. Розкрито сучасне трактування категорії «агроінновація». Визначено цільову спрямованість дії механізмів забезпечення гармонійного інноваційного розвитку аграрного сектору економіки. Встановлено, що одним із найважливіших елементів діяльності аграрних підприємств має бути розроблення його інноваційної політики, яка міститиме у собі принципи гармонізації та важливі стратегічні й тактичні аспекти розвитку. Дано визначення поняття гармонізації агропідприємств як процесу, що має на меті взаємне збалансування, оптимізацію, уніфікацію, координацію дій та економічних процесів з метою досягнення рівноваги агропідприємства.

Ключові слова: агроінновація, інноваційний розвиток, гармонія, гармонізація, аграрний сектор економіки.

В статье исследованы эколого-экономические факторы, условия, предпосылки и механизмы реализации гармоничного развития Украины. Раскрыто современную трактовку категории «агроинновация». Определена целевая направленность действия механизмов обеспечения гармоничного инновационного развития аграрного сектора экономики. Установлено, что одним из важнейших элементов деятельности аграрных предприятий должна быть разработка его инновационной политики, которая будет содержать в себе принципы гармонизации и важные стратегические и тактические аспекты развития. Дано определение понятия гармонизации агропредприятия как процесса, имеющего целью взаимное сбалансирование, оптимизацию, унификацию, координацию действий и экономических процессов с целью достижения равновесия и согласования агропредприятия.

Ключевые слова: агроинновация, инновационное развитие, гармония, гармонизация, аграрный сектор экономики.

Sokolyuk S.Yu. INNOVATIVE DEVELOPMENT AS THE BASIS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES HARMONIZATION

The article deals with the ecological and economic factors, conditions, preconditions and mechanisms of the implementation of harmonious development of Ukraine. The list of official documents defining the social, ecological and economic strategies of Ukraine's transition to harmonious development is singled out. The content of harmonious innovative development as the transformation of scientific knowledge into innovation is revealed. The transformation process is a scheme consisting of a series of successive events, accompanied by the transformation of innovation from the idea to its specific expression (product, technology, new approach to the task solution), combined in the study, generally called "the agricultural innovation". The diversity of views of modern interpretation of the category "the agricultural innovation" is investigated. It has been established that innovative processes of the agrarian sector have their own specific character and are distinguished by the diversity of regional, branch, functional, technological and organizational peculiarities. An important stage in the innovative projects implementation is the definition of the agricultural innovation's price and its strategic directions of development. That is why it is necessary to harmonize the mechanism of strategic management of agricultural enterprise innovative development. The mechanism of strategic management agricultural enterprise innovative development should be targeted to the purposeful search and realization of market opportunities of innovative activity, which the enterprise has, and allows long-term functioning and development in an unstable market environment, in accordance with the chosen mission. It is established that one of the most important elements of the agricultural enterprise activity should be the development of its innovation policy, which will include principles of harmonization and important strategic and tactical aspects of development. The aim of the agricultural enterprise innovative policy is to harmonize the introduction of innovations in their activities in order to ensure optimal loading of agricultural production. The definition of the concept of agricultural enterprise harmonization as a process, aimed at mutual balancing, optimization, unification, coordination of actions and economic processes in order to achieve the agricultural enterprise balance, is given.

Key words: agricultural innovation, innovative development, harmony, harmonization, agricultural sector of the economy.

Постановка проблеми. Сучасний високий динамізм розвитку економіки вимагає від ринкових суб'єктів оперативного реагування на зміну характеру взаємодії з контрагентами та ефективної адаптації до нових умов функціонування ринкової системи. Ефективне економічне зростання є наслідком інноваційного та гармонійного рішення багатопланових задач. Ускладнення економічних процесів та підвищення частоти виникнення економічних криз сприяють пошуку нових теорій та концепцій, що зумовлює появу нового понятійного апарату. Необхідність використовувати нову термінологію, що є наслідком сучасних тенденцій розвитку інноваційних ринкових відносин, в повній мірі відноситься до поняття «гармонізація».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриття сутності поняття гармонізації та гармонійного розвитку як економічної категорії висвітлено в працях таких зарубіжних та вітчизняних науковців, як С.П. Бирик, Т.П. Берсенєва, Д. Джонсон, М.П. Калиниченко, Є.П. Картузов, Г. Кунц, Г.М. Сютя, В.Л. Тамбовцев, Е. Фрімен, Д. Хан, К. Шоулз та інші. Однак питання інноваційного розвитку агропідприємств як основи їх гармонізації потребує подальшого дослідження з огляду на нові тенденції щодо забезпечення стійкого розвитку аграрного сектору економіки.

Мета статті полягає в розкритті змісту інновацій та інноваційного розвитку агропідприємств як основи їх гармонізації.

Виклад основного матеріалу. Розвиток світової економіки базується на принципі домінування інноваційної моделі, що викликає особливий інтерес до економіки інновацій. Інноваційна економіка заснована на наукових знаннях, інноваціях, принципах гармонізації, які стають ключовим фактором конкурентоспроможності, на сприйнятті нових систем і технологій, на спроможності їх практичної реалізації. Розвиток гармонійної інноваційної економіки та стимулювання процесу формування нових ринків потребує створення особливої інноваційної інфраструктури та інститутів підтримки інноваційного процесу [1].

Нині в Україні впроваджують у практику принципи сталого розвитку економіки. Суть їх полягає в гармонізації економічних, соціальних і екологічних, насамперед природоохоронних інтересів. Територія України має достатню базу сприятливих еколого-економічних факторів (рис. 1), реалізація яких через вдосконалення економічних, соціальних та екологічних механізмів визначатиме гармонійний розвиток держави.

В Україні стихійно формується система теоретичних і практичних засад гармонійного розвитку, яку потрібно систематизувати, доопрацювати, узгодити, затвердити і втілити на загальнодержавному рівні. Йдеться про формування національної науково-теоретичної школи гармонійного розвитку (рис. 2).

Соціально-еколого-економічні стратегії переходу України до гармонійного розвитку визначаються пакетом офіційних документів, базовими серед яких є: Послання Президента України до Верховної Ради України «Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічної та соціальної політики на 2010–2020 роки», Укази Президента: «Про основні напрями земельної реформи», «Про стратегію подолання бідності», «Про концепцію розвитку охорони здоров'я населення України» та ін., а також «Основні напрями державної політики України у сфері охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» (затверджені Верховною Радою України від 05.03.1998 р.).

Тобто сутністю гармонійного інноваційного розвитку є перетворення наукових знань в інновацію. Процес перетворення являє собою схему, що складається з низки послідовних подій, настання яких супроводжується перетворенням інновацій від ідеї до конкретного її вираження (продукту, технології, нового підходу до вирішення поставленого завдання), об'єднаного у дослідженні загальним терміном «агроінновація» [2].

Перші визначення аграрної інновації як окремого терміна спостерігаються у дослідженнях російських вчених Д.С. Целіна та О.В. Попової. Так, за визначенням Д.С. Целіна, агроінновацією є інновація, яка

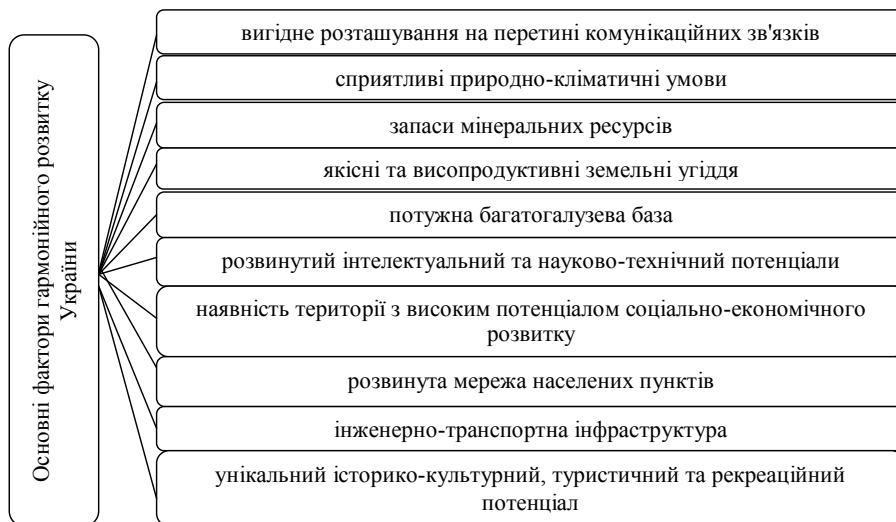

Рис. 1. Еколого-економічні фактори, що визначають гармонійний розвиток України

являє собою отриманий через нові наукові знання результат діяльності, котрий прямо або опосередковано забезпечить збільшення ефективності агропромислового виробництва та якісних характеристик продукції і буде спрямований на покращення результатів визначених наукових досліджень [3].

О.В. Попова дає зовсім інше визначення поняття «агроінновації», як інновації, котра безпосередньо (або опосередковано, в межах технологічного ланцюга) зачіпає процеси, учасниками яких є людина, машина (обладнання, інструмент тощо) та компонент навколишнього середовища (тварина, рослина тощо), існування яких у природному середовищі (без участі людини) неможливе або можливе лише за втрати базових функціональних характеристик [4].

Різноманітність поглядів на особливості ведення агровиробництва знайшли вираження у підходах щодо тлумачення сутності агроінновацій (табл. 1).

Потрібно звернути увагу, що інноваційні процеси аграрного сектору мають свою специфіку. Вони відрізняються розмаїттям регіональних, галузевих, функціональних, технологічних і організаційних особливостей [9].

В аграрному секторі розрізняють два види агроінновацій – продуктові інновації та прецесійні (технологічні інновації).

Відмінність таких видів агроінновацій полягає в такому:

– продуктові інновації складаються з розроблення і впровадження технологічно нових і технологічно вдосконалених продуктів. Технологічно новий продукт/послуга – це продукт, чий технологічні характеристики або передбачуване використання принципово нові або суттєво відрізняються від аналогічних, раніше вироблених продуктів/послуг. Такі інновації можуть ґрунтуватися на принципово нових технологіях або на поєднанні наявних технологій у новому використанні, або на використанні результатів інноваційних досліджень і розробок;

– прецесійні інновації містять розроблення і впровадження технологічно нових або технологічно значно вдосконалених виробничих методів, включно з методами передачі продуктів. Такі інновації можуть ґрунтуватися на використанні нового виробничого обладнання, нових методів організації виробничого процесу або їх сукупності, а також на використанні результатів дослі-

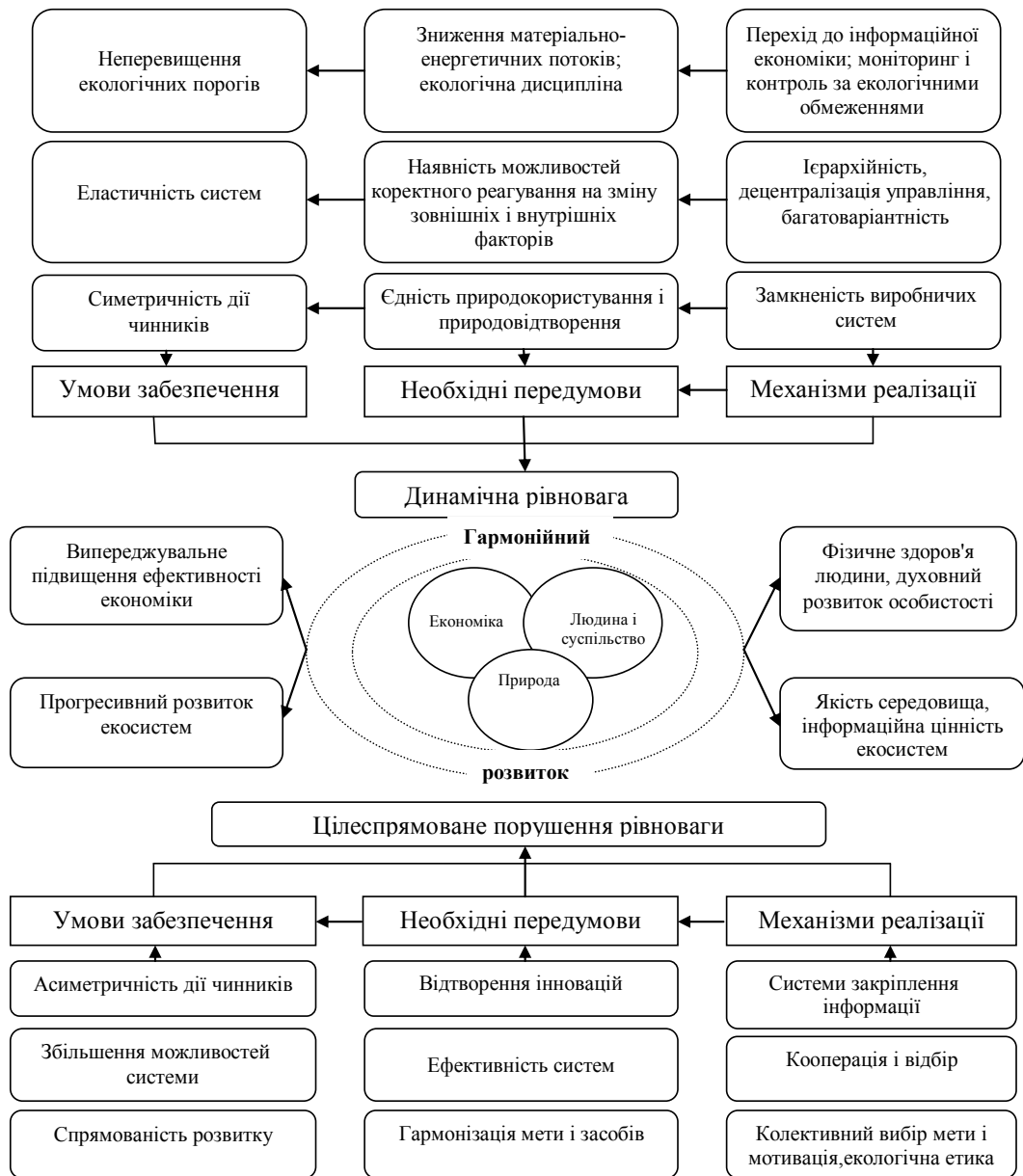

Рис. 2. Умови, передумови і механізми реалізації гармонійного розвитку

джен і розробок. Такі інновації націлені на підвищення ефективності виробництва або передачі вже наявної на підприємстві продукції, але можуть призначатися також і для виробництва і поставки технологічно нових або поліпшених продуктів, які не можуть бути вироблені або поставлені з викорис-

танням звичайних виробничих методів. Впровадження нових або значно поліпшених послуг, методів їх виробництва (передачі) може здійснюватися на основі принципово нових технологій або нових комбінацій наявних технологій, або на основі нових знань [10].

Сучасне трактування категорії «агроінновація»

Автори	Визначення
Бухвостов Ю.	Результат праці, отриманий завдяки застосуванню нових наукових знань, що перетворюють процес функціонування та розвитку виробничо-господарської системи АПК у напрямі підвищення її ефективності, стійкості та системної якості відносин [5].
Кот О.	Системні впровадження в аграрну сферу результатів науково-дослідницької роботи, що приводять до позитивних якісних та кількісних змін у характеристиці взаємозв'язків між біосферою та техносферою, а також поліпшують стан навколишнього середовища [6].
Кравченко Н.	Кінцевий результат впровадження нової або вдосконаленої продукції (послуги), техніки, технології, сорту, породи, організації виробництва, системи його управління з метою отримання різних видів ефекту і забезпечення процесу розширеного відтворення [7].
Попова О.	Інновація, яка зачіпає безпосередньо (або опосередковано, в межах технологічного ланцюга) процеси, учасниками яких є людина, машина (обладнання, інструмент тощо) та компонент навколишнього середовища (тварина, рослина тощо), існування яких у природному середовищі (без участі людини) неможливе або можливе зі втратою базових функціональних характеристик [4].
Янковська О.	Кінцевий результат впровадження новації у галузі сільського господарства (сорту рослин, порід тварин, засобів захисту рослин або тварин, технологій вирощування тощо), який призвів до отримання економічного, соціального, екологічного та інших видів ефекту [8].

Важливим етапом реалізації інноваційних проєктів є визначення ціни агроінновацій та її стратегічні напрями розвитку. Саме тому є необхідність гармонізації механізму стратегічного управління інноваційним розвитком агропідприємства.

Механізм стратегічного управління інноваційним розвитком агропідприємства має бути зорієнтованим на цілеспрямований пошук і реалізацію ринкових можливостей інноваційної діяльності, яка відкривається перед підприємством і дає можливість тривалого функціонування та розвитку у нестабільному ринковому середовищі відповідно до обраної місії. Необхідність гармонізації механізму стратегічного управління інноваційним розвитком агропідприємства генерується переважно за раптових неочікуваних викликів і змін зовнішнього середовища підприємства. За змістом вона враховує основні базисні процеси на агропідприємстві й у його зовнішньому середовищі, можливості інноваційного розвитку та зростання інноваційного потенціалу [12].

Гармонійний інноваційний розвиток аграрного сектору економіки не повинен спрямовуватися винятково на забезпечення максималь-

ного економічного ефекту, а орієнтуватися на побудову гуманізованого суспільства та підвищення рівня життя населення. Найбільш ефективними є механізми, які забезпечують створення інноваційно мислячого суспільства та формують попит на інновації, який у результаті вмотивовує суб'єктів пропозиції (рис. 3).

Висновки. Отже, одним із найважливіших елементів діяльності агропідприємства має бути розроблення його інноваційної політики, яка міститиме у собі принципи гармонізації та важливі стратегічні й тактичні аспекти. Метою інноваційної політики агропідприємств є гармонійне запровадження інновацій у їхню діяльність для забезпечення оптимального завантаження агровиробництва.

Таким чином, під гармонізацією розуміємо процес, що має на меті взаємне збалансування, оптимізацію, уніфікацію, координацію дій та економічних процесів з метою досягнення рівноваги агропідприємства. Тож гармонізація має місце там, де відсутня або усунена неузгодженість окремих явищ, дій та процесів. Тільки після гармонізації можна вести мову щодо ефективності, якості та результативності діяльності агропідприємства.

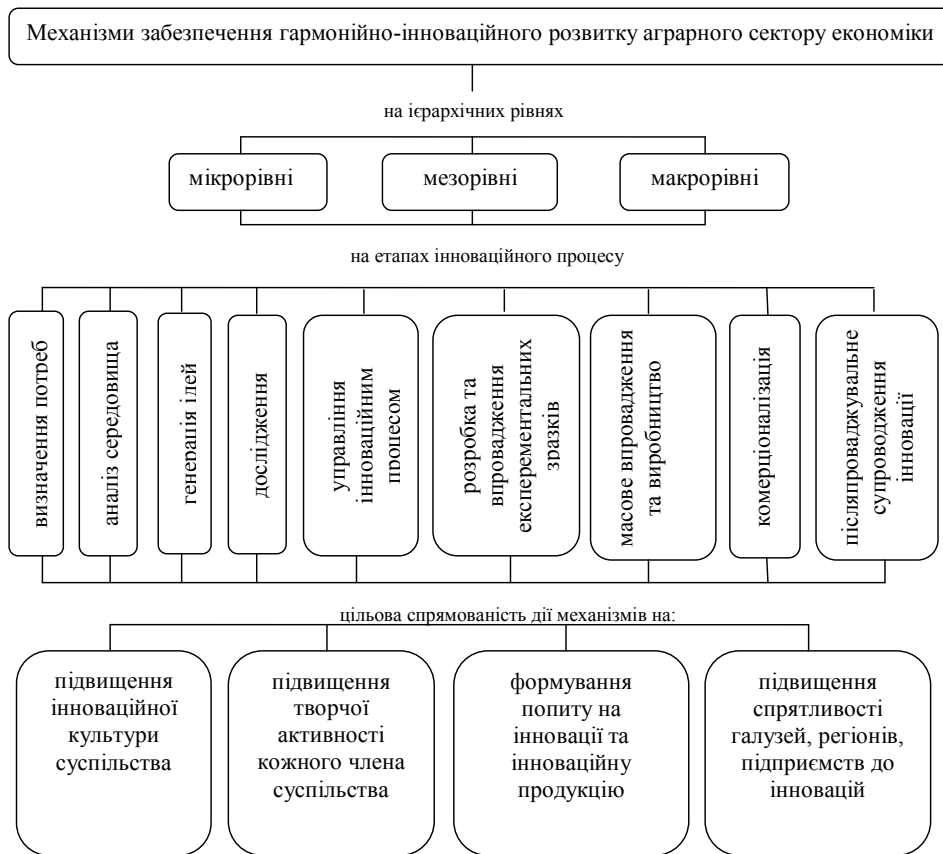

Рис. 3. Цільова спрямованість дії механізмів забезпечення гармонійного інноваційного розвитку аграрного сектору економіки

Список використаних джерел:

1. Kostritskii, V.A., Fateev, A.E. and Yakovlev M.N. Harmonization of the activities of small business in the new economic environment URL: <http://www.mte-eco.ru> (Accessed 23 March 2017).
2. Краус Н. М. Інноваційний процес як основа формування механізму інноваційної інфраструктури: інституціональний аспект. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2013. № 4. С. 15–20.
3. Целин Д.С. Организационно-экономический механизм модернизации производственно-хозяйственной системы регионального АПК. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. – Ростовский государственный экономический университет. Майкоп. 2008. 23 с.
4. Попова О.В. Вопросы методологии управления инновационными процессами в АПК. Управление общественными и экономическими системами. 2007. № 1 (9). URL: <http://www.pandia.ru/text/77/209/82309.php>
5. Бухвостов Ю.В. Детерминирующее воздействие инвестиций на формирование экономики инновационного типа (на примере аграрного сектора): [автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук]. Москва. 2009. 26 с.
6. Кот О. В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та його організаційно-економічне забезпечення. Проблеми науки. 2008. № 9. С. 30–37.

7. Кравченко Н.П. Обоснование приоритетных инноваций в растениеводстве и оценка их эффективности (теория, методология, практика) : автореф. дис. на соискание наук. степени доктора эконом. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами (АПК и сельское хозяйство)». Майкоп, 2011. 45 с.

8. Янковська О.І. Особливості інновацій в сільському господарстві. Економіка. Управління. Інновації: електронне наукове фахове видання. 2010. № 2 (4). URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2010_2/10yaoiicg.pdf

9. Нагірна Л. В. Інновації як умова формування конкурентних переваг підприємства URL: <http://www.rusnauka.com/2ANR010/Economics/55803.oc.htm>

10. Янковська О.І. Інноваційний процес у сільському господарстві. Наука й економіка. 2009. № 4, Т. 2. С. 54–58.

11. Ціхановська В. М. Сучасні інноваційні методи сприяння забезпеченню продовольчої безпеки України. Інноваційна економіка. 2012. № 2. С. 25–29.

12. Давиденко Н. М. Активізація інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України. Агроінком. 2007. № 9–10. С. 73–76.